

Henryk Stawniak

Symposium poświęcone instytutom życia konsekrowanego

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 36/3-4, 213-218

1993

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. HENRYK STAWNIAK SDB

SYMPOZJUM POŚWIĘCONE INSTYTUTOM
ŻYCIA KONSEKROWANEGO

Wkład charyzmatów instytutów Życia konsekrowanego w nową ewangelizację to temat dwudniowego sympozjum (22–23.02.1993), które odbyło się w klasztorze Ojców Dominikanów w Warszawie, a zorganizowane przez Wydział Prawa Kanonicznego ATK, na czele z jego Dziekanem ks. prof. J. Kałowskim. Około 200 uczestników, głównie siostr zakonnych z różnych regionów Polski, wzięło udział w spotkaniu. Wspaniała sala i gościnność Dominikanów sprzyjały atmosferze refleksji i poczucia wspólnoty.

Otwarcia sympozjum dokonał Jego Magnificencja ks. prof. dr hab. Jan Łach – Rektor ATK. Witając serdecznie wszystkich gości wraz z Bp. Janem Chrapkiem, Ks. Rektor nawiązał do modlitwy z 7 niedzieli w ciągu roku, w której modliliśmy się: „Wszchemogący Boże spraw, abyśmy stale rozważali Twoją naukę, spełniali słowem i czynem to, co się Tobie podoba...”. Stałe rozważanie Bożej nauki – stwierdził – Mówca ma stanowić program życia człowieka. Trzeba też, aby spełniać słowem i czynem to, co się Bogu podoba. Często jednak zachodzi rozdziew między wiedzą i znajomością prawd, a ludzkim działaniem. Ten, kto poznał, nie zawsze „wypełnia słowem” czyli nie głosi tego, co mu zostało dane. Ten, kto poznał, nie zawsze pokochał to, co poznał i nie realizuje czynem tego, co się zawiera w Bożej nauce. Sympozjum, zaakcentował ks. prof. J. Łach, obejmuje treści cytowanej modlitwy. Ono tylko pozornie ma szerszy zasięg treściowy, niż dyktują go dyscypliny prawnicze (kan. 748 § 1). Kończąc wystąpienie ks. Rektor życzył zebranym owocnej pracy twórczej, poszerzenia umysłu i serca, a także uwieńczenia sympozjum w postaci drukowanej pozycji książkowej. Podziękował również Ojcom Dominikanom za otwarcie klasztoru, dzięki czemu, mogła być przyjęta taka duża grupa słuchaczy.

Następnie J.E. ks. Bp dr Jan Chrapek dokonał wprowadzenia w tematykę sympozjum. Zwrócił uwagę na kontekst społecznonarodowy, w jakim się ono odbywa. Nerwowość i zniecierpliwienie ludzi, rozgoryczenie i negatywne skutki minionych systemów, indywidualizm i źle pojęta wolność to niektóre tylko elementy aktualnej sytuacji. Jest to też tło i kontekst w którym ma dokonywać się nowa ewangelizacja. Świadomość Kościoła na obecnym etapie dziejów jest wyrazem ewangelicznego pragnienia nowego dynamizmu wiary. Kontekst społeczny polski jest również wyzwaniem dla osób konsekrowanych, które swoją obecnością i pełnym zaangażowaniem winny się włączyć w nową ewangelizację. Ks. Biskup podkreślił potrzebę czytelnego świadectwa osób konsekrowanych, niejednokrotnie podniesienia poziomu życia zakonnego, zachowania tożsamości i wymogów formacji oraz apostołatu. Chodzi o nową gorliwość, pasję życia – jak się wyraził Mówca – przenikniętą służbą

w miłości. Ważnym elementem nowej ewangelizacji ma być otwarcie na ludzi świeckich. Wspólnoty zakonne mają wypracowywać możliwości włączenia i współpracy świeckich w dzieło nowej ewangelizacji.

Pierwszym prelegentem był Dziekan Wydziału Prawa Kanonicznego ATK, ks. prof. dr hab. Julian K a ł o w s k i MIC, który przedstawił referat pt. *Konstytucje zakonne jako zabezpieczenie celu i zadań instytutów życia konsekrowanego*. Rzeczą bardzo wskazaną stwierdził na wstępie Prelegent jest omówienie, a może raczej przypomnienie, pewnych kwestii dotyczących celów i zadań instytutów i roli konstytucji. Cel albo zadanie jest to zamysł przyświecający osobom, które powołują w określonym czasie do istnienia instytut życia konsekrowanego i ów cel pragną osiągnąć poprzez swoich członków, struktury oraz sposób życia i realizację rad ewangelicznych. Referent następnie wskazał na stopniowe kształtowanie celów instytutów, podkreślając protagonizm Jezuickich Konstytucji, a także decydujące znaczenie *Norm* z 1901 r., który to dokument Kongregacji Biskupów i Zakonników polecał, by wszystkie konstytucje zakonne w sposób wyraźny i w osobnych numerach zawierały wskazania odnoszące się zarówno do celu ogólnego (wspólny dla wszystkich instytutów), jak i szczegółowego (cel specyficzny danego instytutu). Sobór Watykański II i dokumenty posoborowe, wprawdzie polecały dostosowanie się do wymogów czasu, miejsca i okoliczności, jednak nie pozwalały ani na zmianę charakteru i celu instytutu, ani też na oddalenie się od ducha i zamiarów założycieli. Dokumenty Stolicy Apostolskiej ustawicznie podkreślają, iż cel, charakter i charyzmat stanowią niezastąpione bogactwo Kościoła.

W dalszej części Prelegent odniósł się do roli konstytucji, zaznaczając, iż żaden instytut życia konsekrowanego ani stowarzyszenie życia apostołskie nie jest prywatną instytucją, ale istnieją one w Kościele i dla Kościoła, a więc podlegają całkowicie jego władzy. Ponadto cele i zadania strzeżone były przez specjalne akty ustawodawcze zwane regułami, konstytucjami lub jeszcze inaczej. Władza kościelna, nalegając na wierne zachowywanie konstytucji, których głównym zadaniem jest ochrona własnego powołania oraz tożsamość instytutów, troszczyła się o zabezpieczenie celu i zadań. Mimo posoborowej decentralizacji władzy, zaakcentował Prelegent, przełożeni nie mają uprawnień do zmiany celu, zadań i innych istotnych cech instytutów. Kościół bowiem czuwa poprzez konstytucje nad tym, by instytuty życia konsekrowanego zachowały swoją tożsamość. Wobec niezdrowych tendencji niefrasobliwych modyfikacji konstytucji, podkreślono w końcowej części referatu, iż one są fundamentalnym kodeksem, którego wierne zachowywanie, stanowi bezpieczną i wypróbowaną drogę do własnego uświęcenia.

O. dr Wiesław Kiwior OCD wygłosił referat pt. *Wymogi stawiane formacji w instytutach życia konsekrowanego przez nową ewangelizację*. Wychodząc z tezy, że życie konsekrowane jest dla dobra Kościoła i społeczności ludzkiej, Prelegent podkreślił, iż każdy instytut winien włączyć się czynnie i skutecznie, zgodnie z własnym charyzmatem, w aktualną misję Kościoła czyli nową ewangelizację. Skuteczność udziału w tej misji zależeć będzie od uświadomienia tożsamości w zakresie indywidualnym, wspólnotowym i instytucjonalnym, stąd rodzi się potrzeba odpowiedniej formacji. Na niej spoczywa odpowiedzialność by przygotować osoby do realizacji misji Kościoła w bogactwie daru życia konsekrowanego. O. Kiwior wskazał najpierw

na nowy porządek wartości, który nie w pełni jest zgodny z Ewangelią, a jest rezultatem tworzenia się nowych kultur i tendencji wolnościowych. Ten nowy porządek winien być uwzględniony, a zasadniczą treścią nowej ewangelizacji staje się „dawanie świadectwa i otwarte głoszenie Chrystusa ukrzyżowanego i zmartwychwstałego...”, by wlać w człowieka nowego ducha, nową duszę i nową świadomość, która wyzwoli go z egoizmu i pobudzi do miłości i solidarności międzyludzkiej”. W tym kontekście, zaznaczył Prelegent, nowa ewangelizacja oczekuje od życia konsekrowanego zaangażowania w głoszoną Ewangelią, wcielania jej w życie osobiste i wspólnotowe, świadczenie o niej w jak najpełniejszej komunii z Chrystusem, umiłowanie Kościoła i służby w Kościele, promocji działalności misyjnej, ekumenicznej, charytatywnej i kulturowej.

Większe zaangażowanie w ewangelizację domaga się zwrócenia szczególnej uwagi na niektóre elementy formacyjne w instytucjach życia konsekrowanego, do których Referent przede wszystkim zaliczył: – wierne zastosowanie się do wskazań Kościoła w zakresie formacji; – ustawiczne pogłębianie życia teologicznego; – udostępnianie odpowiednich wychowawców; – jasne i pełne przedstawienie ideałów; – rozwijanie zdolności internalizacji wartości powołaniowych; – dowartościowanie formacji ciągłej. Mówca omówił kolejno wymienione elementy, kładąc szczególny nacisk na potrzebę rozwijania zdolności internalizowania wartości powołaniowych. Skuteczność bowiem procesu formacyjnego wymaga nie tylko jasnego i pełnego przedstawienia wartości wypływających z tożsamości życia konsekrowanego w określonym instytucie, ale także dostrzeżenia w tych wartościach siebie, przyjęcia ich i wprowadzenia do swego wnętrza, uczynienia ich swoimi. Internalizacja (uwewnętrznienie) jest zawsze celem, do którego się dąży, a zadanie formacji polega m.in. na rozwijaniu zdolności procesu przyswajania sobie wartości, które stanowią później część osoby, jej przekonania. Ten proces winien uwzględniać realizm oczekiwań, powstające napięcia w wyniku wyrzeczenia się wartości przeciwnym wartościom internalizowanym, a także właściwe ustawienie różnych ról i funkcji, które w procesie uwewnętrzniania są środkami, a nie celami.

Ostatni referat pierwszego dnia sympozjum wygłosił O. prof. dr hab. Dominik Wider OCD nt. *Konsekracja jako szczególny tytuł do udziału w ewangelizacji*. W początkowej fazie referatu została zaakcentowana konsekracja zakonna jako akt oddania się Chrystusowi w Kościele. Jest ona darem osoby, która chce z bliska naśladować Chrystusa, w pełnym radykalizmie ewangelicznym, ażeby osiągnąć doskonałą miłość w służbie Kościoła. W myśl św. Rafała Kalinowskiego, jako bliżej stojąca Boga, osoba konsekrowana pozostaje w Kościele i podejmuje jego misję. Zadania Kościoła są jej zadaniami, ponieważ w akcie konsekracji mieści się również służba dla dobra Kościoła. Konsekracja zakonna jest więc partycypacją w ewangelizacji, która stanowi jedną z zasadniczych misji Kościoła. Udziałem w ewangelizacji jest dawanie świadectwa. Samo istnienie instytucji życia konsekrowanego w świecie jest znakiem obecności i świadectwem oderwania się od ducha świata, materii. Prelegent podkreślił, iż światu potrzebny jest znak sprzeciwu, przeciwstawienie się mądrości ludzkiej. Życie bowiem oparte na mądrości Bożej jest elementem przetwarzającym świat. Osoby zakonne dają świadectwo o życiu nadprzyrodzonym i jego wartości, o potrzebie modlitewnej więzi z Bogiem, o możliwości prowadzenia życia czystego, ubożego i uległego, o możliwości zjednoczenia wszyst-

kich ludzi w jedną rodzinę. Otwarcie na sacrum, duch modlitwy są wspaniałym świadectwem o obecności majestatu Bożego. Osoby konsekrowane są powołane ze świata, by być dla świata zaczynem przemiany. Obok czytelnego świadectwa obecności, osoby konsekrowane uczestniczą także w ewangelizacji poprzez swoje specyficzne apostołstwo w Kościele. Przede wszystkim zgromadzenia czynne temu się oddają. Apostołstwo ma jednak być włączone integralnie w życie diecezji. W ostatniej części wystąpienia O. prof. D. Wider podkreślił udział osób konsekrowanych w historii ewangelizacji, odwołując się do encykliki *Redemptoris missio* Jana Pawła II. W tym dokumencie Papież podkreśla „wielkie zasługi Rodzin zakonnych w krzewieniu wiary i formowaniu nowych Kościołów: od starożytnych Instytucji monastycznych poprzez Zakony średniowieczne aż po Zgromadzenia współczesne”.

W ramach przewidzianej programem dyskusji, której przewodniczył ks. Bp dr J. Chrapek, dyskutanci zwracali uwagę na interdyscyplinarność poruszanych problemów, stawiali wątpliwości co do organizacji o takiej tematyce sympozjum przez wydział prawa, podnosili kwestię form i sposobów nowej ewangelizacji przez osoby świeckie w ramach instytutów świeckich, wyrażali też trudności formujących w rozwijaniu zdolności inetrnalizacji wartości powołaniowych, a także sprawę ustawienia właściwej relacji między sacrum a światem z życia osób konsekrowanych.

Drugi dzień sympozjum rozpoczął się w Kościele Dominikanów od uroczystej Mszy świętej koncelebrowanej pod przewodnictwem Nuncjusza Apostolskiego w Polsce, ks. Arcybpa. Józefa Kowalczyka, z udziałem Rektora ATK, organizatorów sympozjum i jego licznych uczestników. W homilii ks. Arcybiskup nawiązał do postaci św. Polikarpa, którego wspomnienie liturgiczne przypadało, i czytań mszalnych. Ponadto Kaznodzieja, wyrażając radość z odbywającego się sympozjum, podkreślił ważność życia konsekrowanego w Kościele. Kościół nie mógłby siebie wyrazić w pełni bez Instytutów Życia Konsekrowanego. One żyjąc wartościami rad ewangelicznych dają przykład radykalizmem ewangelicznym na co dzień. Nuncjusz Apostolski wysoko ocenił wkład zakonów żeńskich i męskich na różnych płaszczyznach życia społecznego, kościelnego i kulturowego. Nie ma zgromadzeń zakonnych „prywatnych” zaznaczył Mówca poza Kościołem, bowiem każdy instytut powstaje w Kościele poprzez zatwierdzenie jego reguł, żyje i rozwija się w Kościele oraz działa dla niego. Przez wierne zachowanie reguł osoby zakonne w dużej mierze przyczyniają się do świętości Kościoła. Stąd świadome swej odpowiedzialności muszą wciąż odradzać się w dążeniu do doskonałości. W aktualnej sytuacji istnieje potrzeba pełnego zaangażowania się osób konsekrowanych w nową ewangelizację. Ks. Arcybiskup wyraził nadzieję, że ten wkład osób konsekrowanych wyrazi się nową gorliwością apostołską, przejrzystym świadectwem radykalizmu ewangelicznego oraz nowymi formami współpracy ze świeckimi.

Po Mszy świętej, zgodnie z programem, pierwszy referat wygłosił O. dr Jan Śliwa a OP pt. *Apostolat instytutów życia konsekrowanego w kontekście nowej ewangelizacji*. Referent najpierw ustalił sens pojęcia apostołat w aspekcie teologiczno-prawnym. Apostolat ze swej natury zawiera trzy konieczne elementy, aby się mógł realizować: tego który posyła, posylanego i treść postania. Z danych teologicznych wynika, że Posyłającym jest sam Bóg, posylnym Jezus Chrystus, a treścią postania jest całe dzieło zbawcze Jezusa. Z Jego woli, ta misja jest przekazana Kościołowi, wszystkim jego

członkom, więc także osobom konsekrowanym. Podstawą ogólnego apostołatu jest chrzest, zaś konsekracja zakonna stanowi nowy i szczególny tytuł do budowania Kościoła i zbawienia świata. W kodeksie jest wiele norm, które odnoszą się do apostołatu w różnych formach życia konsekrowanego. One właśnie stanowiły przedmiot dalszej refleksji O. J. Śliwy. Zaakcentował też fakt, iż apostołat tych instytutów jest niejako koniecznym i konkretnym wyrazem osiągniętej świętości. W ostatniej części Referent określił pojęcie nowej ewangelizacji i wskazał w tym kontekście możliwości apostołatu instytutów życia konsekrowanego.

Problematyka: *Duszpasterstwo powołań w kościołach lokalnych w świetle Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz dokumentu Stolicy Apostolskiej z dnia 6.01.1992 r.*, stanowiła przedmiot refleksji ks. dra Henryka Stawniaka SDB. Wspomniany dokument przygotowany staraniem Kongregacji ds. Wychowania Katolickiego i Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego zawiera owoc konsultacji przeprowadzonej w 10 lat od zakończenia II Międzynarodowego Kongresu poświęconego sprawie powołań, który to Kongres opracował w tzw. Dokumentie Końcowym wskazania, które miały być roztropnie zastosowane, aby doprowadzić do faktycznego wzrostu i większej skuteczności tego duszpasterstwa. Po prezentacji dokumentu, w jego świetle, Prelegent ukazał ogólną sytuację powołań. W kontekście zaś sytuacji życia współczesnej młodzieży, zasygnalizował wyzwania pod adresem duszpasterstwa powołań. Podkreślił konieczność integralnego włączenia go w duszpasterstwo ogólne, potrzebę przedstawiania Chrystusa jako centralnej wartości i indywidualnego towarzyszenia powołaniu. Nadto zwrócił uwagę na otwartość powołaniową w kierunku tzw. powołań „spóźnionych”. W dalszej części prelekcji, zgodnie z kan. 233 § 1 i dokumentem Stolicy Apostolskiej, została omówiona odpowiedzialność osób i wspólnot za powołania. Biskup, kapłani, zakonnice i zakonnicy, instytuty świeckie, świeccy wychowawcy, katecheci i nauczyciele, rodzina, wspólnota parafialna – to osoby i wspólnoty, które mają szczególnie udział w animacji powołań. W końcowej części Prelegent wskazał na bardziej owocne doświadczenia w duszpasterstwie powołań. Są to: – ścisła więź między młodymi a kapłanami i osobami zakonnymi, które są szczęśliwe z racji powołania i stylu życia; – szczególne momenty duchowe takie jak rekolekcje, dni odosobnienia, pielgrzymki młodych, wicerniki powołaniowe, spotkania na temat postaci danego założyciela czy świętego; – jasna propozycja powołaniowa; – przygotowanie do sakramentu bierzmowania; odwiedziny seminariów, klasztorów i zgromadzeń w czasie, w których młodzi mogą się modlić i spotykać z osobami żyjącymi ideałem ewangelicznym; – stowarzyszenia, grupy młodzieżowe i grupy ochotników zaangażowanych w sprawę społeczne.

Jako ostatni Prelegent wystąpił O. dr Gabriel Bartoszewski OFMCap., który przybliżył problematykę przyszłego Synodu Biskupów o *życiu konsekrowanym i jego myśli w Kościele i świecie* w oparciu o dokument zwany *Lineamenta*, a wydany przez Radę Synodu. Celem tego dokumentu jest pobudzenie refleksji pasterzy Kościoła i samych zainteresowanych oraz uzyskanie informacji i wskazówek pożytecznych dla określenia porządku obrad Synodu z perspektywy wyłaniających się potrzeb Kościoła w obecnym i nadchodzącym czasie. Składa się on z trzech uzupełniających się części: 1. doktrynalny obraz życia konsekrowanego w tajemnicy Kościoła (jego „tożsamość”); 2. sytuacja obecna, po okresie trudności i pracowitej drogi przebytej od

Vaticanium II do współczesności; 3. posłannictwo osób konsekrowanych: przede wszystkim podkreśla się potrzebę dawania odpowiedzi na wyzwania nowej ewangelizacji. Referent omówił kolejno istotne treści związane z poszczególnymi punktami, podkreślając potrzebę włączenia się także Zakonów Polskich w wypracowanie dokumentu, który później będzie stanowił oparcie dla debaty synodalnej Biskupów. W podsumowaniu dwudniowych obrad Ks. Dziekan wskazał na najważniejsze elementy treściowe wszystkich referatów, podziękował również prelegentom, a także uczestnikom. Z kolei Ojciec Bartoszewski wyraził słowa uznania dla Ks. Dziekana Kałowskiego i Wydziału Prawa Kanonicznego ATK za zorganizowanie tego sympozjum. Niektórzy uczestnicy postulowali potrzebę organizowania dalszych spotkań związanych tematycznie z życiem konsekrowanym.

Ks. Henryk Stawniak SDB

TRZECIE SYMPOZJUM PRAWA KANONICZNEGO W SŁOWACJI (SPIŠSKÉ PODHRADIE, 24 – 27 SIERPNIĄ 1993)

1. Trzecie Sympozjum Prawa Kanonicznego w Słowacji było kontynuacją poprzednich, opisanych już w *Prawie Kanonicznym* 35 (1992) III – IV, 259 – 263, oraz 36 (1993) III,***.

Różniło się ono od poprzednich przede wszystkim tym, iż – mimo że było przeznaczone głównie dla pracowników sądów kościelnych – naczelnym jego tematem nie były kwestie małżeńskie ani procesowe, lecz pozycja różnych osób w Kościele (papieża, biskupów, kapłanów, zakonników, ludzi świeckich).

Organizatorem Sympozjum był Trybunał Metropolitalny w Trnawie wraz z Instytutem Teologicznym w Spišská Kapitula – Spišské Podhradie, afiliowanym do Wydziału Teologicznego Uniwersytetu w Bratysławie. Uczestniczyło w nim około 130 osób ze Słowacji, Czech i Moraw. Godnym podkreślenia jest fakt, że w teczce uczestnika Sympozjum każdy znalazł między innymi opublikowane już akta poprzedniego (odbytego przed rokiem) sympozjum, *Zborník z II. sympózia kanonického práva*, wydane przez Międzydiecezjalne Seminarium Duchowne w Spišská Kapitula (zob. recenzję tychże akt w numerze III – IV/1993 czasopisma *Apollinaris*).

Podczas sesji inauguracyjnej Sympozjum, uczestników przywitał gospodarz miejsca, biskup dr Franciszek Tondra. Przemawiali także: arcybiskup Jan Sokol z Trnawy, metropolita Słowacji, oraz prof. Juraj Švec, rektor Uniwersytetu w Bratysławie. Następnie niżej podpisany sekretarz Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej w dwudziestominutowym wystąpieniu, w języku łacińskim, mówił o związku między prawem kanonicznym i miłością, cytując na ten temat wypowiedzi papieża Piusa XII, Pawła VI oraz Jana Pawła II, ze szczególnym uwzględnieniem tych tekstów, które dotyczą działalności sędowniczej-Kościoła.

Choć miała ona miejsce już po pierwszym referacie, niemniej do części inauguracyjnej należy zaliczyć też uroczystą Mszę świętą, odprawianą wspólnie przez uczestników Sympozjum, w znanym sanktuarium maryjnym na „Mariańska hora” w Levoca, pod przewodnictwem kard. Jana Koreca z Nitry. Na tle przesłanek ekjolozjologicznych, Kardynał uwypuklił, w homilii, znaczenie studium prawa kanonicznego w perspektywie pastoralnej.